

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXVI, 3

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

maj-junij (mayo-junio) 1989

Slovenija brez meja

Kljub bolečemu kulturnemu preziru in kljub številnim napadom političnega značaja s strani domačega režima ter kljub neprestanemu pritisku asimilacije, smo preživeli to dobo v trdni slovenski zavednosti, ki je vredna pozornosti in priznanja. Nujno pa je pri tem treba opozoriti še na to, da nista bili ne politika in ne njena propaganda, ampak samo vera in slovenska kultura tisti, ki sta nas narodno krepili na tujem, nas duhovno dvigali in nas med seboj povezovali. Ta dejstva moramo upoštevati, ko začnemo slovenska univerza načrtovati program medsebojnih vseslovenskih odnosov. Namen teh odnosov pa je, da se poskrbi za dotok slovenskih kulturnih prvin za nadaljnje napajanje narodnostnih korenin na tujem, z dotokom slovenskih kulturnih prvin pa tudi ohraniti nepretrgano vez s celotno slovensko zgodovino in z vsemi njenimi silnicami. Ravno v tem kulturnem dotoku vidim, da bi slovenska univerza danes lahko napravila zgodovinski korak, ker bi s tem doprinesla neprecenljiv prispevek za krepitev slovenske zavesti po svetu.

Priznanje skupnega slovenskega kulturnega prostora pa je pogoj za medsebojno posredovanje in prelivanje slovenskih kulturnih vrednot, pa še materialnih sredstev, ki kulturno udejstvovanje omogočajo. Sloveniji pa bi s tem bila tudi dana možnost, da naveže koristne stike z zunanjim svetom, saj Slovenci pogosto zavzemajo vodilna mesta in se uveljavljajo v svetu na vseh možnih področjih kulture, znanosti, umetnosti, tehnike, ekonomije in tudi politike. Njihovo delo pa ima še to neprecenljivo prednost, ker ga izvršujejo svobodno brez kakršnihkoli ideoloških ovir.

Dr. Janez Zorec,
v Ljubljani pri okrogli mizi ob praznovanju 70. obletnice ljubljanske univerze. (Iz Svobodne Slovenije, 4. maja 1989.)

Okna so odprta

NA vabilu na letošnjo razstavo slikarja Ivana Bukovca sem zasledil zanimivo domisljico: umetnik je hotel poudariti, da naj pogledamo v naravo skozi njegova očala, ali bolje, skozi njegove oči. Skratka, umetnikov namen je, da se gledalec vtopi v objekt skozi oči, misli in dušo njega samega.

Ni umetnikova stvar, da bi nam prikazal naravo, kakor bi jo opisal geolog; da bi nam prikazal človeka kot anatom; ali da bi odjedal delo fotografu. Bistvo njegove umetnosti je težnja, da nam poda SVET IN SEBE, ali svet po sebi, iz sebe ali PREKO sebe. Pa najsi bo ta svet tihožitje, krajina ali abstraktnost.

Letošnje slike Ivana Bukovca so nam lahko v potrdilo gornjega. Njegov svet so v bistvu gore, kakor pritegnejo vsakega Slovence, ko obiše jug ali sever Argentine. Pa umetnik strogo loči, kaj je eno in kaj drugo. Loči predvsem v barvah, ki zavijajo pokrajino v določen odtenek realnosti, ki vzporedno zadoni z njegovo dušo v enoglasno simfonijo barve in oblike. Bariloče – temne, divje, mogočne, ostre vijolične, presekane in navpične – pa Córdoba, mehka, valovita, zelena, potresena z rdečimi strehami, živahnimi rožami. Dva svetova, dva pogleda, dva občutka.

A nad Bariločami in nad Córdoba se razpenja isti okvir božjega stvarstva, isto nebo, ki pa je isto le v bistvu, a pogledu je danes čisto in brezkončno, jutri zadelano s kopičastimi oblaki, nato večplastno razpotečeno s tenčicami. Sonce sije nanje, izza njih, nad njimi. Narava se spreminja, kakor se spreminjajo poljubi sončnih žarkov na oblake; in z naravo se spreminja umetnikov pogled in z njim tudi njegova slika v barvah in tonih. Tu je opazno iskanje luči, igranje žarkov in čopiča na platnu, sončna pesem neba in zemlje.

Naj pokažem še na drugo plat današnjega pogleda v umetnikovo srce. Njegovo religiozno ustvarjanje poznamo iz raznih drugih del, a tu imamo dve iz iste tematike: križanje in Kristusa. V prvi z močnimi potezami in odgovarjajočimi toni postavi v ospredje moč tragične Golgote, v drugem pa mir in neko univerzalnost Učenika. Zanimivo bi bilo prodreti globlje v to vsebinsko odražanje mišljenja, hotenja in verovanja slikarja.

Ni moj namen, da bi še dalje podrobno razčlenjeval umetnikovo ljubezen do narave, do evkaliptov in drugih dreves v okolici velemesta, ko se – kot drugje gore – edino njih krošnje dvigajo nad horizont in proti nebu. Sursum corda – kvišku srca – kvišku pogled. Od košatih dreves preko zelenih gričev do belega skalovja, in še višje, preko oblakov najrazličnejših barv do sonca, ki je vir življenja. In tudi vir barv. In iz tega vira zajema Bukovec in nam nataka čiste narave v cementnem velemestu.

Pred vami so razgrnjena platna s pogledom v naravo, s pogovorom v srce. Okna so odprta!

TINE DEBELJAK

v tisku je

meddobje XXIV letnik št. 3-4

zgodovina orlov franceta perniska

in

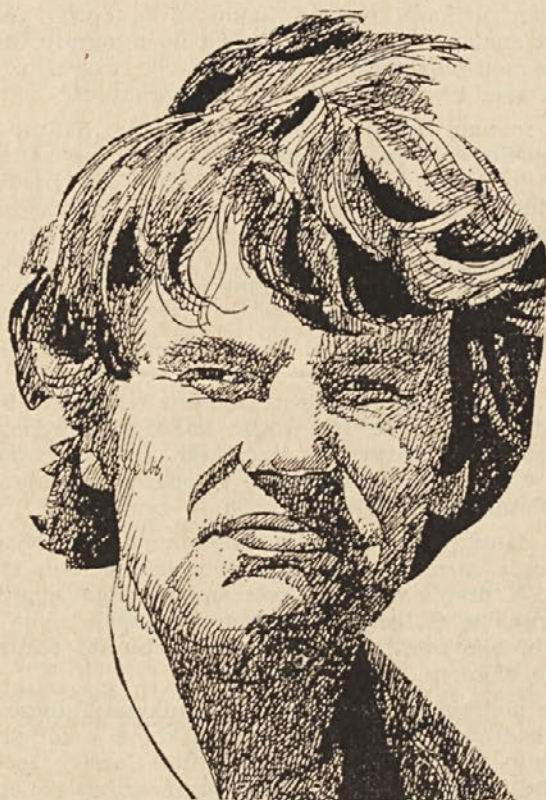
pesmi dolores terseglav

ustvarjalci ska

Dejavnost Leva Detela

11. marca je bil na Dunaju nekakšen Dan vseslovenske literature, ki ga je organiziral Lev Detela skupaj z mestom Dunajem. Obiskovalcev predavanj je bilo več z avstrijske kot s slovenske strani. Odmev v tisku, posebno nemškem, išče predvsem političnih senzacij z ozirom na sedanji položaj v Sloveniji in Jugoslaviji, ki je poln odprtih vprašanj.

Prvega aprila smo v argentinskih časopisih brali zapise ob pokopu zadnje avstrijske cesarice Zite. Lev Detela jo je popisal v **Dunajskem valčku za izgubljeno preteklostjo**, ki je ravno sedaj v tisku in je kot podlistek izhajal v Novem listu. V argentinskih časopisih je bila omemba slovenščine kot eden izmed petih enakopravnih jezikov nekdanje Avstrije. Mimogrede naj omenimo, da je Vinko Ošlak priskrbel slovenski prevod prošnje med mašo v štefanovi stolnici.

Jubilej Leva Detela smo praznovali v prejšnji številki Glasa, deseterica odbornikov SKA pa mu je pila na zdravje na letošnji 2. seji. Lev Detela je bil med ustanovitelji tržaškega Mosta in med njegovimi prvimi uredniki. Za Detelo je slovenski skupni duhovni-kulturni prostor obstojal že od leta 1960, ko ga je željno začel spoznavati, povezovati in obravnavati na takrat še mladostno zagnan, a kasneje vedno bolj poglobljen in diferenciran način. Veliko se je ukvarjal z literarno teorijo. S svojimi literarnimi analizami je zajel avtorje kot Papež, Kos, Majcen, Javornik, Balantič; v Meddobju so izšle tehtne analize zdomskega ženskega pesništva in zdomske literature sploh; prav tako je obravnaval avtorje in dela s tržaškega in koroškega področja, kakor tudi iz centralne Slovenije: Šeligo, Zajc, Rupel, Kovačič, Strniša, Božič. Unesel je nove poglede v slovenski način obravnavanja literarnih del, zlasti inovacijskih. Soočil se je tudi s težko, svoj čas (deloma še danes) skoraj nedotakljivimi trdimi orehi, kot je Vidmarjevo dogmatično tradicionalno obravnavanje literature ali pa samoljubno in vprašljivo angažirano literaturo kakega Jožeta Javorška. Nagrad je preveč, da bi jih kdo omenjal, kljub nevhvaležnemu položaju pisatelja na meji

med dvema svetovoma. V tisku ima poleg omenjenega Dunajskega valčka za izgubljeno mladost še Stisko in sijaj slovenskega kneza. Za SKA piše nadaljevanje časomera življenja pod naslovom **Razpredenina med dvema stoloma**. Poleg tega avtobiografskega dela v lepem pripovednem stilu pa piše naprej svojo eksperimentalno prozo in poezijo tako v nemškem kot slovenskem jeziku.

Marjance Savinšek razstavlja v Gorici

Od 11. do 18. marca je v velikem Avditoriju v Gorici bila na ogled razstava umetnice Marjance Savinšek. Prireditelj je zbudila veliko zanimanje. Na samem odprtju, v soboto 11. marca, je slikarko sprejelo veliko število ljudi z Goriškega, Tržaškega in Slovenije. Med njimi so bili vidni predstavniki političnega, kulturnega in gospodarskega življenja italijanske in slovenske narodnosti. Navzoč je bil tudi goriški župan dr. A. Scarano, ki je umetnici izrekel prisrčno dobrodošlico in dodal, da njena razstava ni pridobitev samo za Slovence v Gorici, pač pa za celotno mestno skupnost.

Razgovor z umetnico in poročilo o razstavi, ki ga je pripravil časnikar Saša Martelanc, je oddajala slovenska tržaška radijska postaja; posnetek z razstave pa je predvajala koprška televizija.

Savinškova se je z goriško razstavo prvič predstavila na pragu domovine.

V pariškem glasilu za Slovence Korenine (št. 1, marec 1989) piše Verena Koršič o razstavi:

Na goriški razstavi je Savinškova predstavila vrsto gvašev in olj iz novejšega časa. Odrana dela so pokazala na najznačilnejše poteze umetniškega slikarstva: izredno občutljivost do narave in človeka, tenkočutnost pri razbiranju njegovih psiholoških preokretov, lirčno mehko ob veseljem utripi, sočustvovanje in dostojanstvo v težkih preizkušnjah, pa tudi kljubovalnost pred usodnimi trenutki, razmišljujoči postanek ali v živahnem ritmu poudarjen gib. Ob izrednem uspehu se z umetnico veselimo in ji želimo še veliko zadoščenja na umetniški poti.

NOVI ČLAN SKA

Vinko Ošlak

Na prvi letošnji seji SKA (28. februarja) so odborniki sprejeli predlog vodja filozofskega odseka in imenovali za člana SKA misleca in pisatelja Vinka Ošlaka.

Vinko Ošlak je rojen 23. junija 1947 v Slovenj Gradcu. Odraščal je na majhni kmetiji v Prevaljah v Mežiški do-

lini (slovenski del Koroške). Na Ravnah je obiskoval nižjo klasično gimnazijo, v Slovenj Gradcu pa maturiral na Ekonomski srednji šoli. Dve leti je študiral politične vede v Ljubljani in obiskoval seminar grškega jezika.

Delal je v najrazličnejših službah, nazadnje šest let pri Mohorjevi v Celovcu kot lektor v založbi, sedaj pa je za polovičen delovni čas zaposlen pri Katoliškem delovnem odboru v Celovcu.

Poleg poklicnega dela je prevajal in pisal. Prevaja iz angle-

ščine, nemščine in esperanta. Doslej je prevedel knjige: Sadhana R. Tagoreja, Lačni kamni R. Tagoreja in

Življenje Gandhija E. Privata. Za Slovensko matico pripravlja obširen prevod Novalisovih filozofskih fragmentov. V esperanto je prevedel zbirko novel slovenskih pisateljev (v pripravi za izid), trenutno pa pripravlja prevod Rebulovega romana *Jutri čez Jordan* in Trstenjakovo knjigo *Hoja za človekom* prav tako v mednarodni jezik. Doslej je izdal knjižico *Temelji humanizma*, pesniško zbirko *Seizmograf čutov* in filozofsko knjigo *Pogovori pod šotori*. Z Rebulo, Pahorjem in Beličičem je izdal knjigo dnevnikov *Sledovi Drage*; eseji, predavanja, članki in polemike pa so objavljeni v številnih zbornikih in revijah, med njimi tudi temeljita študija o esperantu v Meddobju. Kot predavatelj in avtor nastopa tudi med esperantisti. Pripravlja izdajo dnevnikov v slovenščini in v esperantu.

Vinko Ošlak je zelo aktiven Slovenec na Koroškem predvsem pa je človek, ki kljubuje nestrpnosti in ozkosrčnosti. Več let je imel težave z jugoslovansko državno policijo, od hišne preiskave do podtaknjene radijske prisluškovalne naprave.

Vinko Ošlak nam je pisal 10. aprila: „Prav rad sprejemam čast, da me vzamete v SKA“. Pri SKA pa smo ponosni, da je sprejel imenovanje in mu želimo vse najboljše pri kulturnem, družinskem in narodnem življenju.

Tokijski eseji: št. x + 3.

Dragi Glas!

Češnje so pod pritiskom vetra in pod težo pomladanskega dežja morale pokriti, s svojimi belo-rožnatimi cveti, tokijske pločnike in predmestne poti – za Veliko noč, čeprav ni o njej tokijski radio ničesar vedel povedati. Zdaj so češnje vsaj pri nas v Tokiu – na japonskem severu so komaj v prvih cvetih – odete v sveže zelene liste in pogled nanje ni nič manj prikupen. Japonski pesnik Čora (po naše pisano in izgovorjeno), 1729–1780, je spesnil tale haiku o zelenih listih: „Stari hram; za kras: zlati listi. Zeleni budi jo čas.“ (Nekateri japonski kritiki očitajo Čora-ju, da je tako zelo posnemal slavnega Bašō-ja, da je pozabil peti po svoje; meni pa ta haiku ugaja.) In ker sva že pri pesnikih, ki niso – pesniško – na dobrem glasu med japonskimi kritiki, tukaj je pomladanski haiku pesnika Sāikaku (1643–1693): „Pade dež in gre. V soncu zažaré mladó javorja listi.“ Meni se zdi ta haiku vsebinsko dober: z nekaj potezami ustvari podobo mladosti, odvisne od določene osvetlitve; seveda se lahko ustavimo le pri podobi in prislunemo melodiji glasov: sredi pesmi: ... hitofuri futte... nekako kot po naše: dež je prišel in odšel... (ž, š, š); pa japonsko izgovorjeni in v japonskem okolju, besedici „hitofuri futte“ lahko pričarata zvok japonske plohe, ki se javi z lahkim šumom na listih in strehah in potem naenkrat udari z vso silo (v besedi „futte“ je treba oba –t– izgovoriti jasno kot dva –t–). Naš –š– pa Japoncem ne spominja dežja.

Iz srca Boglonaj, da si me spet obiskal, ne le v svoji marčno-aprilski obleki, ampak tudi z novim Medom (XXIV/1-2)! Najprej mi ugaja Medova barvna oprema; pomisli, kako se lepo barvani ovoji prilegajo knjižni polici – že od daleč se razlikujejo od enoličnih platnic drugih knjig in revij, in po svoji skrivnostni pestrosti vzbujajo in smehtljaje vabijo radovednost, in sicer zmeraj znova. Medu tudi čestitam, da se je odločil – kljub tveganosti argentinskega papirja –, da objavi dve barvni reprodukciji (Hiše; Kompozicija) naše velike umetnice Bare Remec. Kakšna simfonija barv!

Iz slike Hiša diha potlačena energija; slika Kompozicija pa je polna južnoameriške strasti. Vsaj meni govorijo barve bolj kot črno-bele fotografije. Barve so za oko to, kar so zvoki glasbe za uho. – In še nečesa sem se izredno razveselil: da se najina filozofska debata z Jantarjem-Rantom nemoteno nadaljuje; tokrat je g. filozof Jože Rant napisal O Razmišljanjih Ob Kosovi Opredelitvi Filozofije, str. 142–155. To je

tako tehtno pisan odgovor, da ga hočem resno prešturirati. Prosim, povej g. Rantu, da počaka na moj del debate, ki jo hočem nadaljevati, kakor hitro mi to različni nujni posli dovolijo. Da sem debate vesel, ni pretiravanje: v celem zdomstvu je ni podobne, a je vendar potrebna, da filozofski duh Slovencev ostane živ in da se ob njem morda ukreže še kak mladosten duh in odpravi v filozofsko celino raziskovat, odkrivat in življenje na nov način doživljat. – Papeževi pesmi Roža in Povojna leta sta krasni; vsebinsko sta povezani, kar oznanja tudi njun skupen naslov v debeljših črkah. Ali bi ne bil na mestu bolj naslov *Knjiga Čas? Ponovitev „rože“* takoj pod podnaslovom prve pesmi Roža se zdi odveč; drugi verz v Povojnih Letih, to je „Bilo je kot knjiga“ slabi to drugo pesem; pri njenem branju še odmeva občutek prve pesmi, pripravljeni smo na Čas kot na Knjigo, zato tega ni treba posebej še enkrat (skoraj prozaično) omeniti; neposreden verz o povojnih letih, v katerih „manjkajo mnoge strani, cela poglavja“ – kako to zveni prepričljivo! In vsakdo ve – posebno pod vtisom prve pesmi Roža –, da gre za tragično knjigo pvojnega časa. – Od treh Otmarjevih pesmi (Vstajenje, Prošnja, Spomladanska Idila) se mi slednja zdi pravi slovenski biser, ki ga je, Bog ve kdo, prinesel iz naše stare domovine. tako da se lahko spomnimo prelepe slovenske pomladi. Ostali dve pesmi pa se mi ne zdita še dovolj pesniški; nekateri verzi so kakor lepa proza in ritem se včasih preveč hitro menja – T. S. Eliot pravi, da ima tudi tkzv. svoboden ritem svoje zvočne zakonitosti –; in podoba v pesmi Prošnja o solnih kristalih, ki se razlijejo, moti: zakaj hoče biti pesnik kakor posoda, polna razlivajočih se solnih kristalov? Ali mu polnijo dušo, da ne more najti zdravja? Pesniku Otmarju Mauserju čestitam k pesniškemu daru, a mora ga potrpežljivo razvijati! – Tako ljuba pesnica kot Dolores Tersegla pa me je tokrat razočarala: njenih treh pesmi ne morem prav razumeti; kje je haiku in kje je tank v prvi pesmi? Kaj pomeni, da je „polka zadavila smrt“ v drugi pesmi? Ali ne gre za en sam Paradoks v tretji pesmi, čeprav je naslov Paradoksi? Trije paradoksi bi namreč celotno štirivrstično pesem razcefrali na tri kose brez prave povezave: kjer „tišina kriči“, tam sploh ni več lepote; in ljubezen, ki si ne želi več ljubljene, ni več ljubezen. Le slutim, kaj hoče pesnica izraziti; želim si, da bi to izrazila na drugačen, bolj razumljiv način. Morda pa se staram in ne morem več čutiti pesniške poante? Tudi to je možno.

Drugič več o tem čudovitem Medu! Tvoj daljnovzhodni pismar
(s poklonom.)

Vladimir Kos.

kulturni večeri

Delovna skupnost Alpe-Jadran

Slovenska kulturna akcija je začela letos z malo poznano ali skoraj nepoznano temo Alpe-Jadrana.

Predavatelj Tone Brulc je to na prvem kulturnem večeru (8. aprila) še posebno naglasil, ker je veliki večini zdomstva skoraj nepoznana ta nova oblika mednarodnega sodelovanja, prav tako njena sestava, nameni, dosežki, člani, pristojnosti in oblika delovanja. O vsem tem se je pisalo, vendar samo občasno in fragmentarno, tako da si emigracija ni mogla ustvariti vsaj nekoliko bolj točne predstave o Delovni skupnosti Alpe-Jadran.

Predavatelj je odkrito priznal, da so mu za vire služili revija Slovene Studies, predvsem prva številka leta 1988 in Naši razgledi, ki so ponatisnili približno isto. Vendar

je predavatelj kritično obdelal referate s srečanja slavi-
stov v Bostonu, ki je bilo skoraj izključno posvečeno prav
tej novi družbeni formaciji sodelovanja na kulturnem in
gospodarskem področju. Svoja izvajanja je povezal na Dru-
gi zbor slovenskih kulturnih delavcev s 15.-16. novembra
l. 1988., ki je razpravljalo o slovenski suverenosti. Po spre-
jetju ustavnih amandmajev, predvsem 36. bi po njegovem
šlo za nesuveren prenos na federacijo, kar pa je zmanjšalo
pristojnost SR Slovenije, s tem pa je bila okrnjena tudi
njena suverenost.

V debati se je izkazalo, kar se je moglo opaziti tudi na
Dragem zboru kulturnih delavcev, da zaenkrat ni misliti
na odcepitev od Jugoslavije, s tem pa je dejavnost Alpe-
Jadrana že omejena, če ne kar utopijska.

Največ zanimanja pa je bilo, odkod je prišla iniciativa za
ta novi način medregijskega sodelovanja.

Razstava Ivana Bukovca

22. aprila je Ivan Bukovec razstavljal pri SKA. Na raz-
stavi, ki je bila odprta še naslednji dan, je bilo osemnajst
olj in pet akvarelov. Ob zunanjem dogodku ne bi bilo treba
kaj več zapisati, kot da je umetnika predstavil Tine Debe-
ljak in da je razstavo obiskalo okrog sto ljudi. Bolj vredno
pa je opisati in razumeti umetnost kot takšno dejavnost,
ki je izraz zavesti, čustev.

V zgodovini umetnosti je mogoče navesti dve obliki sporo-
čanja. Objektivna komunikacija se že v praskupnosti kaže
v oblikovanju različnih okrasov, oblik, ki imajo za vse
jasno vrednost. Sem spadajo tudi religiozni simboli. Ima-
mo pa tudi subjektivno komunikacijsko komponento. To je
tista, ki v umetnini običajno prevzame gledalca in ji pri-
pisujemo temeljni pomen umetniškega izraza.

Pri Bukovcu je mogoče najti obe sestavini. To bi bilo sicer
samoumevno, a v mislih imam nekaj več. V njegovem
realističnem slogu bi mogli iskati le dograjenost stila in
spretno uporabljanje barv in tehnike, vendar se razstavlje-
na dela jasno ločijo v omejeno objektivno komponento,
jasno za vsakogar (mogli bi jo imenovati dekorativno
umetnost) in tisto subjektivno snov, ki namiguje, vztraja,
ki je pomenljiva in kjer je vizualna podoba samo izhodišče
za doživljanje. Ta se v sliki sami dogaja in nadaljuje
v gledalčevi zavesti. V teh slikah je Bukovec namenoma

izgubil natančno izdelavo objekta, skoraj izbrisal tretjo
dimenzijo.

Razstavljeni dela so vsekakor presenetila gledalca. Ob
pogostem današnjem uporabljanju težko dosegljivih ab-
strakcij in celo računalniški zasnovi umetnosti, se nam
je Bukovec približal s pejzaži, tihožitji in podobnimi kom-
pozicijami, da nas je potem postavil pred umetninami, ki
bi jih drugače morda spregledali, šli prehitro mimo. Prav
v teh pa je Bukovec vdahnil izrazno moč, čustva, doživ-
ljanja in omogočil obiskovalcu podoživljanje. Spretnost pri-
pravljanja razstave ni v izbiranju najboljšega, ampak
v pritegnitvi pozornosti gledalca. Tudi ta je Bukovčeva
zasluga na tem 2. kulturnem večeru SKA.

knjižice

„Boj za oblast“

Prva slovenska knjiga leta in že tak trd, oblasten in odkrit
naslov. Pravi jo in navada je bila prej, da kakor preživiš
prvi dan leta, tako boš celo leto. Še druga navada je bila:
ko so poskušali nekaj novega, so imeli navado potegniti
tistega, ki stvari še ni poskušal, krepko za ušesa in mu
zatuliti na uho: Novina!

Vse to je nova knjižica: je nova, je prva leta, hoče zatuliti
komunistom na uho, hoče jih potegniti zanj, hoče OBLAST.
Bila naj bi začetek boja za OBLAST. Drobnoknjižico so
napisali Andrej Fištrovec, Dragica Korade, Tomaž Mast-
nak, Mojmir Ocvirk in Dejan Pušenjak — vsi več ali manj
poznani pri mladinskem tisku, konkretno pri ZSBS (Zvezi
socialistične mladine Slovenije). Če bo torej boj, in tega
pričakujejo, bo med starimi in mladimi, ti mladi pa ga tudi
pričakujejo, če ne, pa vsaj pričakujejo sprememb. Cilj
boja in pričakovanj od sprememb je oblast — OBLAST!

Ti mladi ne delajo svoje oblasti, hočejo jo zase taka kot
je, vendar hočejo predstavljati že sedaj oblast, ki ima
z obstojem dosti opraviti. Boljšo oblast, kjer bodo tudi
oni soudeleženi.

Kakšen je položaj?

Vrstni red avtorjev v knjigi ni tak kot sem ga napisal
zgoraj in kakor je na naslovni strani knjižice. Knjižica se
začne z Mastnakovim Grumbling hive-om (šumečim pa-
njem), ki mu pomeni ne samo krizo socializma, ampak
njegov konec. Realiziral se je — Mastnak govori že v pre-
teklem času — konec je monopolne partijske oblasti, zato
bi dali Mastnaka na začetek. Začetek, če je njegova teza
pravilna pride pa po koncu nečesa, začetka brez ničla ni.
Torej nekaj je bilo: bila je nelegitima in pogosto tudi
nelegalna oblast, ki si je pridobila tolikšno nezaupanje,
da mora zdaj sestopiti z oblasti. Sestop zanj pa ni za-
menjava oblastnikov, marveč je zamenjava oblasti; prestop
iz realne vsaj v simbolno, če je že sestop prevelika reč
za partijo. Ta je pripravljena spremeniti svoj položaj, ne
pa narave političnega sistema. To pa je tisto, kar hočejo
mladi ZSMS-jevci, kajti spreminjati vse, da postane potem
kakor je bilo, jih ne prepriča. Logiko politike vidi Mastnak
takole: če ste pripravljeni na to in to, zakaj pa niste
potem še na drugo?

Zakaj? Utemeljitev.

Dragica Korade v „We are the champions again“ (Zopet
smo prvaki) se sprašuje, zakaj sestop z oblasti kar naen-
krat, brez družbene nuje in zakaj naj bi njen pomladek
moral prevzeti oblast. Prav temu pomladku, ki ga do sedaj
niso videli in to tisti, ki so krivi za absurdno ekonomijo,
od katere imajo dobiček samo eni, ne pa vsa država.
Korade se vrne k vprašanju in odgovoru, ki si ga je zadal

Andrej Rus: Kdo bo reševal našo družbo, če ne mi, mladi! Sedaj smo iskani, prej pa so nam očitali, da smo vzdrževani. Rus in Korade slutita, da bo njuna generacija žrtvovana, pustili jih bodo, da se sami žrtvujejo, vendar imata upanje na zmago. Tožba pa že izzveni kot tožba po zavretem mleku: Mladini je partija lagala, izrabila jo je. Navidez smo res del oblasti, proti kateri so vsi, ampak mi od nje nimamo ničesar. Partija je formalno še na oblasti, dejansko ne. Mi pa moramo priti tako ali tako na oblast, pri čemer bomo trčili na partijske interese.

Kako je bilo?

„Svet z roko kovan“ Dejana Pušenjaka je svet, ki ga poznamo in imamo sedaj, vendar se Pušenjak ozira v preteklost, v šestdeseta leta, da ugotovi, zakaj je tak. Marsovnost, hierarhičnost in trajnost izvirajo iz centralizirane večnacionalne države, kvazireprezentativnega sistema, nerazumne množične organizacije, nefleksibilnega gospodarstva, dirigiranih javnih občil in unificiranega izobraževalnega sistema. Zgodovinski materializem je laž, zastareli principi vladanja ne spadajo več v moderno družbo, mehanske razlage družbenih zakonitosti niso resne ne znanstvene. Spopad bo; do njega bo prišlo med izpraznjeno ideološko neobremenjeno generacijo. Prva ne mara in ne zna, nima konsenza, druga ne more, ni imela prilike priti do konsenza, ki so volitve in referendum.

Kakšna je in kakšna naj bi bila.

Andrej Fištrovec začne svoj esej s citatom Alexisa de Tocquevilla: „Ne, gospodje, demokracija in socializem ne gresta skupaj“. Fištrovcu gre za problem organiziranosti političnega sistema v Jugoslaviji. Državljanom SFRJ je bila odvzeta pravica poljudnega (zakaj ne svobodnega?) družbenega samoorganiziranja, iz tega bolečega mesta izhaja. Za Fištrova sta samo dva modela političnih sistemov: model pokrova SZDL in model pluralnega političnega prostora. Ker pozna strukturno delovanje, sestav SZDL, ga ta odbija, vendar ga tudi drugi model ne prepriča; vidi možnost vključevanja ZSMS samo preko samoukinitve. Ta naj bi pomenil začetek mladinske samoorganizacije izven ideoloških in dnevnih političnih omejitev zgodovinske avantgarde, ki se diktatorsko vmešava v ZSMS.

Kašna naj bo politična ureditev?

Po samoukinitvi Fištrovec predlaga ustanovitev novega, neodvisnega političnega subjekta mladih z delovnim naslovom „Alternative“. To ne bo politični organizem mladih, ki so vedno nosilci nekonformnosti, zato je Mojmir Ocvirk v „Koncu demokratizacije in prehodnih obdobjih“ obtoževalno dvignil svoj glas v obrambo „ogoljufane generacije“ iz konca šestdesetih let. Ta se zbira danes okoli „Mladine“ in predstavlja kohezijski element, čeprav ni bila načrtovana za to. Za Ocvirka je možna politična reforma le ob porazu vladajoče elite, ta pa vsaj v Sloveniji ne obvladuje več sistema... Princip politične participacije ni več možen v okviru SZDL, kar so kasnejši dogodki že potrdili. Le s silo je uspelo, da so spravili zadnja gibanja vanjo. Ta ni več to, kar je bila OF, ki je zbirala okrog sebe rodoljubne, napredne subjekte s končnim ciljem osvoboditve. Sedanja SZDL temelji na principu združevanja vseh in interesov okoli enega subjekta — partije. Torej spada med poceni propagando, da je SZDL najmodernejša oblika politične organiziranosti in delovanja. Ocvirk se vrača k političnim organizacijam, političnim strankam, ki presojajo programe in razvojne ukrepe in dogodke, ter k interesnim skupinam, ki presojajo ukrepe na podlagi določenega dela družbenih odnosov ali konkretnega interesa.

Se je govora o ustavnih reformah, o trenjih med republikami, njihovimi vzroki, o odpravi teh vzrokov, o odgovornosti, o pravicah in dolžnostih, o sovpadanju in nasprotstvih, o temeljnih politike, volitvah in delegatih, vendar nam je šlo samo, da pokažemo, kakšna je bila prva knjiga leta in o čem piše.

Koga bodo pa za uhlje vlekli, bo pa pokazala prihodnost, prav tako kdo bo tisti, ki bo prvi prišel do „novine“. Če „novina“ sploh bo, če ne bo vračanje k staremu...

Založba Aleph

Težko je reči, kateri činitelji danes Slovenijo odpirajo svetu in Slovencem, ki žive raztreseni po skoraj vseh državah. Morda je neuspeh jugoslovanskega gospodarskega in političnega poskusa, morda svetovni pohod liberalizma. Kakorkoli že, dejstvo je, da prav tako z različnimi in včasih težko določljivimi nameni razne ustanove v Sloveniji iščejo stikov z izseljenci, bodisi političnimi emigranti ali zdomci nasploh.

Eno izmed takih iniciativ je začela knjižna založba Aleph in revija *Literatura*, ki sta ustanovili Sklad Vladimirja Bartola. „Dejavnost sklada je omogočanje predstavljanj sodobne slovenske literature v drugih jezikovnih, nacionalnih in kulturnih okoljih, in sicer s pomočjo predavanj, publiciranj, javnih branj, prevajanj in drugih sredstev.“ V tem smislu pripravlja založba Aleph *Antologijo sodobne slovenske poezije*. Zbirka naj bi izšla leta 1990 v Avstraliji pri neki avstralski založbi, v dvojezični izdaji, pri tem naj bi sodelovala tudi založba Aleph, moralno in kako drugače pa bo izdajo podprla tudi Kulturna skupnost Slovenije in Slovenska izseljenska matica. Spodbudo za to publikacijo je dal SALUK (Slovensko avstralski literarno umetniški krožek) s sedežem v Sidneyu, zlasti pa Bert Pribac.

Iz raznih virov je slišati, da bo Antologija brez kakršnihkoli predsodkov ali samovšečnosti v eni knjigi zaokrožila podoba slovenske poezije po zadnji vojni. Resničnost namere se nam bo odkrila ob izidu knjige. Upamo v njej najti vso tvornost v slovenskem jeziku, kjerkoli se pojavlja.

Ciril Bergles — Ellis Island

V evropski jeseni 1988 je izšla zbirka Cirila Berglesa Ellis Island. V spremni besedi pravi Andrej Blatnik, da gre za „potopisno poezijo“, ki pa se ne omeji na „geografsko zabeležbo“. Avtor, slavist in anglist, je potoval po Severni Ameriki, obiskoval Slovence v tujini in iskal v njih zavest slovenstva. V knjigi se srečuje z najrazličnejšimi usodami, z nostalgijo, vdanostjo in zaupanjem slovenskih izseljencev. Knjiga je prikaz sijaja nove dežele, ki sprejema Slovence, jih vpije in osvoji. Gre za razglednice Združenih držav Severne Amerike, kjer je mogoče najti značilne (turistične) točke: filmske znamenitosti, črnce, Aids, Las Vegas, kavboje, Indijance, slavne mostove ipd.

Knjiga ima tri dele. V prvem, Ellis Island, nam Bergles podaja predvsem slike iz življenja Slovencev. Pripoveduje, „kako so nekoč / naši ljudje / odhajali z doma, / čez velika morja, / v tuje vojské...“ (str. 12). In kako jih

NAROČILNICA

Slovenski kulturni akciji
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires

Podpisani(-a) naročam Vaše tiskovine, objavljene na drugi strani te naročilnice, zaznamovane s križcem.

Priloženo prilagam plačilo tega mojega naročila v čeku
za U.S.A. dolarjev, oziroma v nakazilu za
avstralov.

Prosim, da se mi naročeno pošilja oziroma pošlje na spodnji naslov:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

je „ta velika dežela“ „izbrala po zdravih zobeh in krepkih mišicah / in jim dovolila, da se bodo spenili / v rudnikih in zgoreli v prerijah, / ob plavžih...“

Drugi del (Sears Tower) je posejan s prebliski iz raznih velikih mest v ZDA (New York, San Francisco, New Orleans), držav ali znamenitosti (Statue of Liberty, Empire State Building, Metropolitan Opera).

V tretjem delu (Death Valley) izstopa pesem Eric Luro je prvi pretekel Death Valley. Ljudje so postavljeni v mejne položaje, potujejo v neznano in tudi v praznino. Pa vendar kljub zunanemu opisu, v skoraj lapidarnih izrekah in sklepih, je mogoče iz odmiranja narodnega telesa in navideznih usodnosti, najti optimizem, vero v zemljo, v izročila in v bistveno zavezo med Bogom in človekom. Zbirka je dvojezična; prevod (v angleščino) bi nas mogel zapeljati v obširna razpravljajna. Zbirka je posvečena „očetu in vsem, ki so šli na tisto pot“. Ciril Bergles pravi: „Čudno je to: treba je iti daleč, skoz velika tuja mesta, se povzpeti na njih cementne in steklene stolpove, preživeti Dolino smrti, da se zaveš tiste čudovite velike majhnosti slovenstva, pretresljive čarobnosti naše govorice, naše pesmi...“.

Pablo Strukelj — Balada de Amor a Elvira y otros poemas

Ob koncu leta 1988 je Pavel Strukelj izdal svojo četrto knjigo. Balada Fósil (1978), Tres muertes indistintas y otros cuentos (1984), Pequeña Antología Escolar Literaria (1988) in Balada de Amor a Elvira y otros poemas — so samo del njegovega plodovitega peresa.

Mimogrede naj omenim, da je „Pequeña Antología“ izbor pesmi in proze avtorjev iz Patagonije, dela Argentine južno od reke Río Negro. Antologija je pripravljena za šolsko uporabo in hkrati skica zahtevnejšega projekta. V izboru so biografski podatki, poezije ali proza sledečih patagonskih pisateljev: David Aracena, Donald Bosella, Diego Angelino, Pablo Strukelj, Angelina Covalschi in Juan Carlos Moisés.

V pravkar izdani pesniški zbirki Strukelj strogo izbira svoje pesmi. V „Balada de Amor“ jih je komaj petnajst. Avtor izbira duhovno zaokroženost in strnjenost motiva ter njegov estetsko nemoten ritem. Štrukljeva ljubezenska lirika (saj je prav ljubezni posvečen naslov zbirke) je živa govorica s prizvokom španskih ljudskih pesmi. Dramatičnost veča estetsko moč in Strukelj je več v uporabljanju besed; uporablja pa tudi oklepaje in molk v strnjenih in kratkih stavkih. Med temeljnimi občutji so v zbirki zaznavno tvorni čas in večnost, osamljenost, smrt in človek.

Revija „Meddobje“ z „Glasom Slovenske kulturne akcije“ (letno 320 + 16 strani v „Meddobju“ in 48 strani v „Glasu“) 30 USA dol. ☐

Zbirka prevodov svetovnega pesništva in lastnih sonetov, Karel Rakovec, „Posneti soneti“, z ilustracijami Bare Remec, Ivana Bukovca, Franca Papeža in arh. Jure Vombergarja in v opremi arh. Marijana Eiletza (112 strani), broširano: 8 USA dol. ☐

Lev Detela, „Časomer življenja“. Prikaz ozračja, v katerem je avtor živel v domovini pred umikom v Avstrijo. Opremlj arh. Jure Vombergar (240 strani in priloga s fotografijami), vezana: 12 USA dol. ☐
broširano: 10 USA dol. ☐

Alojz Zupanc, „Zgodovina fare Ajdovec“. Knjigo je priredil dr. Franc Gnidovec; opremil arh. Jure Vombergar (210 strani) 10 USA dol. ☐

Še bomo peli... Izbor slovenskih narodnih pesmi. Priredil Marko Bajuk, 160 strani, vezana: 8 USA dol. ☐
broširano: 5 USA dol. ☐

Zbirko je z risbami opremil José Luis Tuñón. Na koncu knjige ilustrator opisuje svoja doživetja in sklence: „Las imágenes ahora también tienen la palabra“ (Podobe imajo zdaj tudi besedo). Ilustracije so res popisane, a hkrati izražajo zvestobo tekstu, češ, besede so prirojene risbam.

a. r.

„Še bomo peli...“ v Argentini

„Še bomo peli...“ je naslov najnovejše knjige, ki jo je kot svoje 136. delo v Argentini izdala Slovenska kulturna akcija iz Buenos Airesa. V njej so zbrane slovenske ljudske pesmi, ki jih je priredil že pokojni Marko Bajuk. Uvod v knjigo je napisal prof. Božidar Bajuk, avtorjev sin, ki pravi, da je bil namen tega dela predvsem avtentična osebna predstavitev avtorja z njegovo lastno besedo in glasbeno stvaritvijo.

Marko Bajuk se je rodil leta 1882, v Argentino je prišel leta 1949, umrl pa je 1961 v Mendoza, kjer je med drugimi sodeloval pri ustanovitvi društva Slovencev, pevskega zbora, organizaciji prosvetnih večerov in mendoške slovenske skupnosti. V knjigi „Še bomo peli...“ je zbranih 70 slovenskih ljudskih pesmi z notami. Med Bajukovo zapuščino je treba omeniti pet zvezkov slovenskih ljudskih pesmi in vrsto druge pevske in šolske literature, saj je bil avtor po vojni tudi eden izmed ustanoviteljev šolskega sistema v begunskih taboriščih v Avstriji.

(M. J., „Delo“, 10. jan. 1989.)

Janez Benigar: Patagonija razmišlja

Resnica pa je, da ljudstvo ne vlada nikjer niti ni sposobno vladati, če vlado razumemo kot vodenje javnih zadev, moramo sprejeti, da se v našem primeru beseda vladati uporablja metaforično. Ta beseda bi imela svoj prostor v poeziji in drugih fikcijah, toda znanosti nič ne pove in pelje samo do napačnih konceptov, če jo vzamemo resno. Podobno bi Indijanci rekli, da je dež božji jok in strela blisk orožij, s katerimi se borijo bogovi.

Ljudstvo ne vlada, samo izbere tiste, za katere misli, da so ljudski delegati, ki pa po drugi strani ne predstavljajo ljudstva, ampak interese političnih strank, za katerimi se večini skrivajo drugi temačni interesi. Vladajo torej interesi manjšin, ki se s podporo ljudskih glasov skrivajo za strankarsko propagando. Če je to demokracija, jo jaz odklanjam.

Niti popolna splošna volilna pravica niti izpopolnjen volilni sistem, nič ne more spremeniti te žalostne resnice. Napaka ni v racionalni kvalifikaciji volilne pravice. Ne razumem, kakšen rešilni vpliv bi lahko imelo glasovanje mladih, ki so šele na začetku poti življenjskih izkušenj ali žensk, ki jim je racionalna delitev družbenega dela — in ne manjvrednost — dodelila oblast nad notranjimi vprašanji, medtem ko je moške zadolžila za vodenje zunanjih zadev.

Naj se ne jezijo naše spoštovane feministke, ne odrekam jim volilne pravice. Bilo bi neumno nasprotovati formalnosti, ki ne bi nič spremenila rezultatov naše „demokracije“. Podobno kruto bi bilo otroku vzeti iluzijo, da je konjenik, ko zajaha metlo.

Takšna vlada za „ljudstvo“ je demokracijo neizogibno spravila ob ugled. Še več. Naredila je sramoto iz politične dejavnosti, ki bi morala biti ena najbolj dostojanstvenih in brez slehernega egoizma in laži.

Bolj zaradi pogubnosti kot zaradi sterilnosti demokracije so narodi začeli množično slediti diktatorjem, ki so znali ponuditi trenutne ugodnosti, čeprav to lahko dolgoročno prinaša slabe in povzroči usodne posledice. Ljudstva ne zanimajo ideje intelektualno bolj ali manj sposobnih avtorjev, niti ne razmišlja o neki težko določljivi prihodnosti. Hoče dejstva v obliki neposrednih ugodnosti. Demokratični vodje nimajo kaj očitati niti ljudstvu niti diktatorjem. Naj počistijo pred svojim pragom in priznajo svojo krivdo. Janez Benigar: Patagonija razmišlja.

(Iz knjige Irene Mislej: Janez Benigar, Ljubljana 1988.)

Tinjsko pismo

Ko sem bil star 19 let, smo šli nekateri člani srednješolskega društva „Žar“ iz klasične gimnazije v Ljubljani v julijskih počitnicah na Koroško. Naš oktet je pripravil nekaj pesmi, imeli smo seboj sošolca, priznanega violinista, dva deklamatorja in profesorja, ki je skupino vodil in vedno v našem imenu pozdravil. Korošci so nam, ali po Domovih ali po gostilnah, pripravili lepe sprejeme, na katerih smo jim obiskovalci dali, kar smo zmogli, kdo od koroških veljakov nam je spregovoril, domači zbor nam je pa zapel vrsto koroških pesmi.

Tega sem se spomnil, ko me je 5. marca Jože Kopeinig peljal iz Tinj v „Dom Glasbe“ v Celovcu, kjer sem doživel vsakoletni koncert koroške Krščanske kulturne zveze pod naslovom „Koroška poje“ in podnaslovom „Vsaka vas ima svoj glas“. Zraven je bilo še rečeno: Predstavitev naših krajev v pesmi in besedi.

Velikanska in bajno razsvetljena dvorana je bila povsem zasedena. Vse je žuborelo po slovensko. Moralo je biti kake dva tisoč ljudi. Nastopilo je 11 skupin iz Roža in Podjune. Predsednik zveze dr. Janko Zerzer je pozdravil. Slovenski univerzitetni profesor iz Gradca dr. Erick Prunč je v treh nastopih povezoval celotni program z domiselnimi analizami v raznih dialektih zapetih pesmi, ki so bile mnoge na koncertu prvič predstavljene in ki je njih besedilo koroške domače govorice nevajeni poslušalec le tu in tam razumel. Še težje je razumel vsebino vmesnih, v narečnih govoricah podanih hudomušnih besedil. Prepričljiva je bila dr. Prunčova razlaga resničnosti gesla te prireditve: Vsaka vas ima svoj glas, namreč ne le v različni melodiji pesmi, ampak tudi v različnem bogastvu dialekta. Dr. Prunč je tudi povdaryl bogastvo nemško-slovenske dvojezičnosti na Koroškem: „Koroški Slovenci zato, ker smo dvojezični, skozi dvoje oken gledamo v svet in več vidimo“. Ob zaključku koncerta je pa povdaryl: „Živeti hočemo kot Slovenci, samoponosni, zavestni, vedoč, da bomo dajali le, če nam bodo dali, kar nam gre!“ Ljudje so z žarečimi obrazi zapuščali dvorano in se razhajali, kajti dovršeno petje raznih skupin v domačih narečjih jih je zelo zadovoljilo.

Pa mi je nekaj tednov kasneje udeležba pri drugem koncertu na drugem koncu slovenskega zamejstva spet vzbudila spomine. (Če je človek star, rad živi v spominih...) Še nisem imel 12 let, ko sem mogel kot altist gimnazijskega pevskega zbora sodelovati na koncertu menda pevskega zbora „Ljubljana“ v veliki dvorani ljubljanskega hotela „Union“, ko so tam peli p. Hugona Sattnerja kantato „Jeftejeva prisega“ na Gregorčičevo besedilo. Ko me je mons. dr. Humar povabil, da sem iz Tinj potoval v staro Gorico na predavanja o misijonih po slovenskih šolah, me je takoj po mojem prihodu peljal na Mirenski grad, kjer je bil v nedeljo, 12. marca 1989 ob 18. zvečer vokalno instrumentalni koncert v veličastni, s Kraljevimi freskami okrašeni cerkvi. Najprej je organist Dimitrij Reje na mo-gočnih orglah predvajal daljši orgelski koncert, potem so pa združeni goriški zbori, sestavljeni iz zborov „L. Bra-tuš“ iz Gorice, „Hrast“ iz Doberdoba in „M. Filej“ tudi iz Gorice, pod vodstvom dirigenta Hilarija Lavrenčiča ob sodelovanju baritonista Martina Srebrničja, ob spremljavi orkestra Radio Ljubljane izvajali „Jeftejevo prisego“. Vedel sem sicer, da ne le na Koroškem, ampak tudi na Primorskem povsod goje tudi zborovsko petje, izraz velike pevske kulture naših zamejskih rojakov, nisem si pa mogel predstavljati popolnosti izvajanja, v skladnosti z orkestrom, nelahke Sattnerjeve kantate. Kakor me je v Celovcu prevzela pestrost nastopa raznih skupin, me je na Mirenskem gradu pretresla nepričakovana dovrše-nost petja treh sodelujočih zborov. Samo nekaj je motilo moje navdušenje nad zapeto kantato: Na koncertu 64 let preje v „Unionu“ je Jefteja pel operni pevec Julij Betteto s svojim čudovitim, polnim baritonom, ki je preglasil šte-vilni zbor, na Gradu pa solistov glas ob obupnem kriku Jefteja: „O nepremišljena prisega!“ ni prišel prav do izraza svoje tragičnosti.

Ob poslušanju koroških zborov v „Domu glasbe“ v Celovcu in mogočne Sattnerjeve kantate na Mirni pri Gorici, ki

so jo peli primorski zbori, pa ob spominjanju na moja mladostna pevska doživljanja sem spet čutil povezovalno moč pete slovenske besede. Kjer Slovenec živi, kamor po svetu ga življenje vodi, povsod išče, kako bi v slovenski besedi in pesmi izražal svojo jezikovno in pevsko kulturo, ki ga ohranja kot narod skozi vse vihere narodovega živ-ljenja v kateremkoli kraju in času.

Pa me je prav te dni obiskal iz Argentine došli baritonist Marko Fink, ki je prišel v Švico sodelovat na tamkajšnjih glasbenih koncertih. Pravil mi je o evropskih in ameriških nastopih svoje sestre mezzosopranistke Bernarde! Spomni-la sva se tudi na povabilo slavnega Pavarottija našemu basistu Janezu Vasletu, da se udeleži dokončnega tekmo-vanja pevcev iz vsega sveta... Ko sem razmišljal, kako tudi ne le slovenska zamejska, ampak tudi izseljenska skupnost, kjer koli živi, goji slovensko ljudsko in umetno pesem in rojeva iz svoje srede odlične pevke in pevce, ki ponesejo v široki svet svojo in našo pevsko kulturo, po kateri nas potem svet pozna in ceni, sem se zavedel, kako je za nas vse to prizadevanje pomembno. Čim manjši narod smo, čim manj nas je v zamejstvu in izseljenstvu, tem bolj naj iščemo, kako bi bili kulturno bolj bogati, „in vse drugo nam bo navrženo“...

Ladislav Lenček

razgledi

Humanizem v slovanski kulturni tradiciji

Razpravo „Humanizem v slovanski kulturni tradiciji s po-sebnim ozirom na češke pokrajine (Humanism in the Sla-vic Cultural tradition with the special reference to the Czech Lands) prof. Rada L. Lenčka s Kolumbijske univer-ze v Washingtonu je ponatisnil Inštitut za Srednjo in Vzhodno Evropo.

Institut za Srednjo in Vzhodno Evropo je bil ustanovljen l. 1954 in je eden izmed osmih inštitutov Kolumbijske uni-verze. Posveča se izključno narodom in kulturam srednje in vzhodne Evrope. V njegovem programu so načrtovani vrste simpozijev iz strok kot so: zgodovina, gospodarstvo, politične in družbene vede ter književnost.

Prof. Lenček pravi v uvodu v razpravo, da je njegov namen dati vpogled dobo, ki jo imenujemo humanistična v kulturni tradiciji slovanskih narodov v vzhodni Evropi, in da skuša napraviti razumljiv pregled humanističnih struj in akademskega študija v takoiimenovanih renesanč-nih kulturah ob koncu 16. stoletja.

Študij renesančnega humanizma mu pomeni tisto široko kulturno in literarno gibanje evropske renesančne civili-zacije, ki obdelava stroke humanističnih študij kot so: slovnica, govornišvo, zgodovina, pesništvo in etika. Vse to se je začelo proučevati že ob koncu 19. stol. Bilo je več specializiranih raziskav o posameznih slovanskih kul-turnih tradicijah, ki so bile del renesančnega gibanja Za-hoda, vendar do sedaj to gibanje ni bilo raziskano pri slovanskih narodih.

Prof. Lenček je proučil latinske in grške tekste in nji-hov vpliv na narodne književnosti, ki sega v naše dni; vse to je del kulturne dediščine v večini slovanskih na-rodov.

Študij renesanse se je začel v Italiji in se je raztegnil na romanske narode Evrope, kmalu pa tudi na slovan-ske. Osredotočil se je predvsem na odkrivanju in študiju klasičnih jezikov in njihovih avtorjev. Za časa renesanse se je vrnilo zanimanje za grščino in latinščino, začel se je študij, prepisovanje, prevajanje in razlaga klasičnih avtorjev, ki so bili zanemarjeni v srednjem veku in to je pripomoglo, da so jih začeli tiskati in izdajati tudi v domačih jezikih. Pri vsem tem je zanimivo to, da je bilo časovno razdobje prehoda iz Italije tako kratko in študij tako poglobljen. Oblikovala se je vrsta slovničar-

jev, govornikov in pridigarjev, skoraj istočasno pa se je zavzelo gibanje tudi za zgodovino, mitologijo, arheologijo in epigrafijo.

Vsekakor pomembno delo slovenskega znanstvenika, ki se je zavzel za še ne raziskano temo pri enem izmed slovenskih narodov, ki tako dobiva iz tujine, kar bi moralo iziti doma pri njih.

T. B.

dogajanja

Iz pozdravnega nagovora Miloša Mikelna na drugem kulturnem zboru slovenskih kulturnih delavcev:

„Upamo, da bomo na prihodnjem zboru slovenskih kulturnih delavcev še pred polletjem prihodnjega leta pozdravili tudi slovenske kulturnike in umetnike iz ZDA, Kanade, Argentine, Avstralije in od drugod. Slovence z vseh koncev sveta, ki ne glede na svojo politično in nazorsko usmeritev hočejo dobro svoji domovini in slovenstvu.“

Izjava Društva slovenskih pisateljev, ki jo je pripravil dr. Boštjan Zupančič glede sojenja in kazni „čtetvorici“ Slovencev in ki jo je prebral na zboru slovenskih kulturnih delavcev:

Glede na to, da je zbor slovenskih kulturnih delavcev že na svojem prvem zasedanju, spomladi letos, prav na dan aretacije, zaradi očitnih političnih implikacij zaskrbljen spriči suma o legitimnosti in zakonitosti, se zavzel za usodo Janša, glede na to, da je sam postopek proti Borštinarju, Tasiću, Zavrlu in Janši potekal v okoliščinah, ki so že začetni dvom o zakonitosti procesa in zakonski podlagi tega procesa samo še potrdile in do bolečine okrepile, glede na to, da sta sodbi zoper četverico zaradi svojih protislovnosti in nedorečenosti, ko spregledujeta vrsto bistvenih vprašanj, med njimi predvsem vprašanje ustavnosti prav istega dokumenta, katerega naj bi četvorica izdala kot vojaško skrivnost, strokovni in nestrokovni javnosti jasno dokazali montiranost tega procesa; glede na to, da je postopek kljub opozorilom najvišjih predstavnikov naroda na slovenskem teritoriju potekal v neslovenskem jeziku, s čimer sta bili kršeni tako slovenska kot jugoslovanska ustava; glede na to, da je bila pri Skupščini SR Slovenije celo ustanovljena komisija, ki naj bi proučila ustavnost in zakonitost postopka proti četvorici, Zbor slovenskih kulturnih delavcev na svojem zasedanju dne 15. nov. 1988 v Ljubljani presoja:

- 1.) Da je sodba zoper četverico v nasprotju s slovensko in zvezno ustavo;
- 2.) Da je sodba izdelana na podlagi zakonov, ki to niso, ker so nedoločni in torej protiustavni;
- 3.) Da je v zadevi sodilo Vojaško sodišče, ki v pravni državi ne more imeti pristojnosti nad civilnimi osebami in je sodba že zaradi tega povsem nesprejemljiva;
- 4.) Da celoten primer predstavlja vsaj napad na suverenost slovenske pravne oblasti, najverjetneje pa zavesten napad na suverenost celotnega slovenskega naroda.

Spriči tega Zbor slovenskih kulturnih delavcev danes in tukaj, kot najmanj zahteva vsaj:

- 1.) Da ustrezni zvezni in republiški zakonodajni, sodni in upravni forumi preprečijo izvršitev te sodbe, ki je bila vsekakor izdana proti volji slovenskega ljudstva.

- 2.) Da se stori vse, da bi se spremenila absurdna zakonodaja, na podlagi katere je bila tako monstruozna sodba sploh izdana.

Od 24. — 26. nov. 1988 je trajalo srečanje katoliških časnikarjev v Skupnosti Alpe-Jadran v Benetkah. Vršilo se je v palači Loredan, istočasno pa so na otoku San Giorgio proslavljali 10-letnico gospodarskega in kulturnega sodelovanja. Geslo srečanja je bilo: Krajevne skupnosti — nosilke kulture in obveščanja. Zastopanih je bilo 43 katoliških dnevnikov in časopisov z 80 uredniki in časnikarji. Iz Slovenije so se srečanja udeležili dr. Janez Gril, prof. Lojze Peterle, dr. Drago Klemenčič, Franc Bole in Stanislav Čuk, za zamejstvo pa dr. Kazimir Humar in Franc Vrbinc. Do leta 1992 ko bo gospodarsko združena Evropa, naj bi bila predvsem združena kakor skupnost ljudi, ne pa samo gospodarsko in trgovsko.

Prihodnje srečanje bo v Münchenu l. 1990.

Korošica Cvetka Lipuš je izdala svoj pesniški prvenec „Pragovi dneva“ pri slovenski založbi Wieser v Celovcu. Poznamo jo že iz antologije koroških pesnikov, objavljala pa je tudi v zamejstvu in matici.

Ljubezen Janeza Benigarja in njegove žene Sheypuquín (Eufemija Barraza) sta pod naslovom „Sheypuquín y Juan“ predstavila v obliki kantate Carlos Herrera in José Luis Bollea 28. 29. in 30. septembra v veliki avli univerze v Río Negro. Herrera je na podlagi nekaterih aravkanskih pesmi, med njimi so tudi Benigarjeve, pripravil besedilo, Bollea pa je pesmi uglasbil v obliki kantate. V njej prevladuje ritem milonge, dobimo pa tudi huella, sirillo in cuco. V besedilu je tudi nekaj verzov iz jezika mapuche, ostalo je v španščini.

Kantato je pripravila Družba prijateljev provincijskega zbora v Río Negro, pokroviteljstvo nad delom pa je prevzelo ministrstvo za vzgojo in kulturo.

V zbirki razprav Znanstvenega Inštituta filozofske fakultete univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je izšla knjiga „Janez Benigar“, ki jo je izdala dr. Irena Mislej. Avtorica jo je izdala za svojo 10-letnico prihoda v Slovenijo, kjer si je zastavila raziskati zgodovino slovenske kulture v špansko in portugalsko govoreči Ameriki, predvsem pa se je mislila zavzeti za likovnike.

Mislejeva izvira iz prve generacije staronaseljencev in je svojo razpravo napisala na podlagi slovenskega časopisa v Argentini. Vire za svojo knjigo pa je dobila tudi pri še živčih, saj so dr. Drago Žmitek, Svetozar Guček, France Papež, ing. Leopold Leskovar pisali o Benigarju, ki so ga več ali manj poznali, še več pa so o njem pisali njegovi prijatelji: ing. Ciril Jekovec, arh. Viktor Sulčič, salezijanec Ludvik Pernišek in France Krašovec.

Tudi revija Meddobje je prinesla članek Franceta Papeža v letniku 1956/57, medtem ko je arh. Sulčič l. 1970 napisal knjigo v španščini „Juan Benigar, el sabio que murió sentado“ (Janez Benigar, modrec ki je umrl sedeč).

Mislejeva je knjigo razdelila v predgovor v slovenščini, (skrajšan) angleščini in španščini. Temu sledijo izvirne razprave Benigarja: Pojem časa pri Aravkancih, Pojem prostora pri Aravkancih, Pojem vzročnosti pri Aravkancih, Aravkanski bogovi, Aravkanska verovanja, Patagonija razmišlja.

Tem je dodala še Benigarjev življenjepis, Benigar in Slovenci v Argentini in domovini, Zgodovinski in zemljepisni okvir Benigarjevega življenja. Knjigi je dodan tudi zemljevid krajev, kjer je Benigar živel, slike pokrajin in aravkanskih vzorcev tkanin, ki so jih tkali Benigar in njegovi otroci.

CORREO ARGENTINO	Y SUC 4 CORREO CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
		R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo (Tone Brulc). Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzije Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires 1407, Argentina.